Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a doua)

10 octombrie 2013*

„Cetățenia Uniunii — Articolele 20 TFUE și 21 TFUE — Directiva 2004/38/CE — Drept de ședere al unui resortisant al unei țări terțe ascendent direct al unor cetățeni ai Uniunii de vârstă mică — Cetățeni ai Uniunii născuți în alt stat membru decât cel a cărui cetățenie o au și care nu și-au exercitat dreptul la liberă circulație — Drepturi fundamentale”

În cauza C-86/12,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Cour administrative (Luxemburg), prin decizia din 16 februarie 2012, primită de Curte la 20 februarie 2012, în procedura

Adzo Domenyo Alokpa,

Jarel Moudoulou,

Eja Moudoulou

împotriva

Ministre du Travail, de l’Emploi et de l’Immigration,

CURTEA (Camera a doua),

compusă din doamna R. Silva de Lapuerta (raportor), președinte de cameră, și domnii J. L. da Cruz Vilaça, G. Arestis, J.-C. Bonichot și A. Arabadjiev, judecători,

avocat general: domnul P. Mengozzi,

grefier: domnul V. Tourrès, administrator,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 17 ianuarie 2013,

luând în considerare observațiile prezentate:

— pentru doamna Alokpa, precum și pentru fiii săi, Jarel și Eja Moudoulou, de A. Fatholahzadeh și de S. Freyermuth, avocats;

— pentru guvernul luxemburghez, de P. Frantzen și de C. Schiltz, în calitate de agenți, asistați de L. Maniewski, avocate;

— pentru guvernul belgian, de T. Materne și de C. Pochet, în calitate de agenți;

* Limba de procedură: franceza.

— pentru guvernul ceh, de M. Smolek și de J. Vláčil, în calitate de agenți;

— pentru guvernul german, de T. Henze, de N. Graf Vitzthum, și de A. Wiedmann, în calitate de agenți;

— pentru guvernul elen, de T. Papadopoulou, în calitate de agent;

— pentru guvernul lituanian, de D. Kriaučiūnas și de V. Balčiūnaitė, în calitate de agenți;

— pentru guvernul olandez, de M. Bulterman și de C. Wissels, în calitate de agenți;

— pentru guvernul polonez, de B. Majczyna și de M. Szpunar, în calitate de agenți;

— pentru Comisia Europeană, de D. Maidani și de C. Tufvesson, în calitate de agenți,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 21 martie 2013,

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea dispozițiilor articolelor 20 TFUE și 21 TFUE, precum și a Directivei 2004/38/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 29 aprilie 2004 privind dreptul la liberă circulație și ședere pe teritoriul statelor membre pentru cetățenii Uniunii și membrii familiilor acestora, de modificare a Regulamentului (CEE) nr. 1612/68 și de abrogare a Directivelor 64/221/CEE, 68/360/CEE, 72/194/CEE, 73/148/CEE, 75/34/CEE, 75/35/CEE, 90/364/CEE, 90/365/CEE și 93/96/CEE (JO L 158, p. 77, Ediție specială, 05/vol. 7, p. 56).

2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între doamna Alokpa și fiii săi, Jarel și Eja Moudoulou, pe de o parte, și ministre du Travail, de l'Emploi et de l'Immigration (ministrul muncii, ocupării forței de muncă și imigrării, denumit în continuare „ministrul"), pe de altă parte, cu privire la decizia acestuia prin care i s-a refuzat doamnei Alokpa acordarea dreptului de ședere în Luxemburg și a fost obligată să părăsească teritoriul acestui stat membru.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

Directivele 2003/86/CE și 2003/109/CE

3 Potrivit articolului 1 din Directiva 2003/86/CE a Consiliului din 22 septembrie 2003 privind dreptul la reîntregirea familiei (JO L 251, p. 12, Ediție specială, 19/vol. 6, p. 164) și articolului 1 litera (a) din Directiva 2003/109/CE a Consiliului din 25 noiembrie 2003 privind statutul resortisanților țărilor terțe care sunt rezidenți pe termen lung (JO 2004, L 16, p. 44, Ediție specială, 19/vol. 6, p. 225), aceste directive au ca obiect stabilirea condițiilor în care se exercită dreptul la reîntregirea familiei pe care îl au resortisanții țărilor terțe care au reședința în mod legal pe teritoriul statelor membre, precum și, respectiv, a condițiilor de acordare și de retragere a statutului de rezident pe termen lung acordat de un stat membru resortisanților țărilor terțe care au reședința legală pe teritoriul său, precum și drepturile aferente.

Directiva 2004/38

4 Articolul 2 din Directiva 2004/38, intitulat „Definiții”, prevede:

„În sensul prezentei directive:

1. prin «cetățean al Uniunii» se înțelege orice persoană având cetățenia unui stat membru;

2. prin «membru de familie» se înțelege:

[…]

(d) ascendenții direcți care se află în întreținere și cei ai soțului sau ai partenerului, conform definiției de la litera (b);

3. prin «stat membru gazdă» se înțelege statul membru în care se deplasează un cetățean al Uniunii în scopul de a-și exercita dreptul la liberă circulație și ședere.”

5 Articolul 3 din Directiva 2004/38, intitulat „Destinatarii”, prevede la alineatul (1):

„Prezenta directivă se aplică oricărui cetățean al Uniunii care se deplasează sau își are reședința într-un stat membru, altul decât cel al cărui resortisant este, precum și membrilor familiei sale, conform definiției de la articolul 2 punctul 2, care îl însoțesc sau i se alătură.”

6 Articolul 7 din această directivă, intitulat „Dreptul de ședere pentru o perioadă mai mare de trei luni”, are următorul cuprins:

„(1) Toți cetățenii Uniunii au dreptul de ședere pe teritoriul altui stat membru pentru o perioadă mai mare de trei luni în cazurile în care:

(a) sunt lucrători care desfășoară activități salariate sau activități independente în statul membru gazdă sau

(b) dispun de suficiente resurse pentru ei și pentru membrii familiilor lor, astfel încât să nu devină o sarcină pentru sistemul de asistență socială al statului membru gazdă în cursul șederii și dețin asigurări medicale complete în statul membru gazdă sau

(c)

— sunt înscriși într-o instituție privată sau publică, acreditată sau finanțată de către statul membru gazdă pe baza legislației sau practicilor sale administrative, cu scopul principal de a urma studii, inclusiv de formare profesională, și

— dețin asigurări medicale complete în statul membru gazdă și asigură autoritatea națională competentă, printr-o declarație sau o altă procedură echivalentă la propria alegere, că posedă suficiente resurse pentru ei înșiși și pentru membrii de familie, astfel încât să nu devină o povară pentru sistemul de asistență socială al statului membru gazdă în timpul perioadei de ședere sau

(d) sunt membri de familie care însoțesc ori se alătură unui cetățean al Uniunii care îndeplinește el însuși condițiile menționate la literele (a), (b) sau (c).

(2) Dreptul de ședere prevăzut la alineatul (1) se extinde asupra membrilor de familie care nu au cetățenia unui stat membru, în cazul în care însoțesc ori se alătură cetățeanului Uniunii în statul membru gazdă, cu condiția ca cetățeanul Uniunii să îndeplinească condițiile menționate la alineatul (1) literele (a), (b) sau (c).

[…]”

Dreptul luxemburghez

7 Legea din 29 august 2008 privind libera circulație a persoanelor și imigrarea (*Mémorial* A 2008, p. 2024, denumită în continuare „Legea privind libera circulație”) urmărește să transpună Directivele 2003/86 și 2004/38 în ordinea juridică luxemburgheză.

8 Potrivit articolului 6 din legea menționată:

„(1) Cetățeanul Uniunii are dreptul de ședere pe teritoriul statului pentru o perioadă mai mare de trei luni dacă îndeplinește una dintre următoarele condiții:

1. desfășoară ca lucrător o activitate salariată sau o activitate independentă;

2. dispune de suficiente resurse pentru el și pentru membrii familiei sale, în sensul articolului 12, astfel încât să nu devină o povară pentru sistemul de asistență socială, precum și de o asigurare de sănătate;

3. este înscris într-o instituție de învățământ public sau privat, acreditată în Marele Ducat al Luxemburgului în conformitate cu actele cu putere de lege și cu normele administrative în vigoare, cu scopul principal de a urma studii sau, în acest cadru, o formare profesională, garantând totodată că dispune de suficiente resurse pentru el însuși și pentru membrii familiei sale astfel încât să nu devină o povară pentru sistemul de asistență socială, precum și de o asigurare de sănătate.

(2) Un regulament al Marelui Ducat precizează resursele impuse la alineatul (1) punctele 2 și 3 de mai sus și modalitățile potrivit cărora se face dovada acestora.

[…]”

9 Articolul 12 din legea menționată prevede:

„(1) Sunt considerați membri ai familiei:

[…]

d) ascendenții direcți care se află în întreținerea cetățeanului Uniunii și ascendenții direcți care se află în întreținerea soțului sau a partenerului menționat la litera b).

(2) Ministrul poate acorda oricărui alt membru al familiei, indiferent de cetățenie, care nu intră în sfera definiției de la alineatul (1), dreptul de ședere pe teritoriul statului dacă îndeplinește una dintre următoarele condiții:

1. în țara din care a venit, acesta s-a aflat în întreținerea sau a fost membru al gospodăriei cetățeanului Uniunii care beneficiază de dreptul de ședere cu titlu principal;

2. din motive grave de sănătate, este necesară în mod imperativ îngrijirea membrului familiei în cauză personal de către cetățeanul Uniunii.

Cererea de intrare și de ședere a membrilor familiei menționați în paragraful anterior este supusă unei examinări aprofundate, ținând seama de situația lor personală.

[…]”

10 Potrivit articolului 103 din aceeași lege:

„Înainte de a adopta o decizie de respingere a dreptului de ședere, de retragere sau de refuz al reînnoirii permisului de ședere ori o decizie de îndepărtare de pe teritoriu împotriva resortisantului unei țări terțe, ministrul ține seama în special de durata șederii persoanei în cauză pe teritoriul luxemburghez, de vârsta acesteia, de starea sa de sănătate, de situația sa familială și economică, de integrarea sa socială și culturală în țară și de intensitatea legăturilor sale cu țara de origine, cu excepția situației în care prezența sa constituie o amenințare pentru ordinea publică sau pentru siguranța publică.

Nicio decizie de îndepărtare de pe teritoriu, cu excepția celei care se întemeiază pe motive grave de siguranță publică, nu poate fi adoptată împotriva unui minor care nu este însoțit de un reprezentant legal, cu excepția cazului în care îndepărtarea de pe teritoriu este necesară în interesul său.”

Litigiul principal și întrebarea preliminară

11 Doamna Alokpa, resortisant togolez, a introdus la 21 noiembrie 2006 la autoritățile luxemburgheze o cerere de protecție internațională în sensul Legii din 5 mai 2006 privind dreptul de azil și formele complementare de protecție (*Mémorial* A 2006, p. 1402). Respectiva cerere a fost însă respinsă de autoritățile menționate, iar decizia acestora din urmă a fost confirmată de instanțele luxemburgheze.

12 În continuare, doamna Alokpa a prezentat autorităților respective o cerere prin care a solicitat să i se acorde statutul de tolerat. Deși inițial cererea amintită a făcut obiectul unei decizii de respingere, aceasta a fost reexaminată, iar doamnei Alokpa i-a fost acordat un astfel de statut până la 31 decembrie 2008 ca urmare a faptului că persoana interesată născuse doi gemeni la 17 august 2008, la Luxemburg, iar aceștia din urmă trebuiau să beneficieze de îngrijiri având în vedere caracterul prematur al nașterii lor.

13 La momentul întocmirii certificatelor de naștere, copiii doamnei Alokpa au fost recunoscuți de domnul Moudoulou, resortisant francez. Aceștia au cetățenia franceză și au beneficiat de eliberarea unui pașaport și a unei cărți naționale de identitate franceze la 15 mai și, respectiv, la 4 iunie 2009.

14 Între timp, o cerere de prelungire a statutului de tolerat prezentată de doamna Alokpa a fost respinsă de autoritățile luxemburgheze, care i-au acordat totuși acesteia din urmă suspendarea deciziei de îndepărtare de pe teritoriu până la 5 iunie 2010, suspendare care nu a fost prelungită ulterior.

15 La 6 mai 2010, doamna Alokpa a introdus o cerere de autorizare a șederii în conformitate cu Legea privind libera circulație. Ca răspuns la o cerere de informații suplimentare a ministrului, doamna Alokpa a arătat că nu se putea stabili cu copiii săi pe teritoriul francez, unde locuiește tatăl acestora, pentru motivul că nu avea nicio relație cu acesta din urmă, iar respectivii copii aveau nevoie de îngrijire medicală în Luxemburg din cauza nașterii lor premature. Prin decizia din 14 octombrie 2010, ministrul a respins această cerere.

16 Potrivit deciziei menționate, pe de o parte, dreptul de ședere al membrilor familiei unui cetățean al Uniunii se limitează la ascendenții direcți care se află în întreținerea acestuia, iar doamna Alokpa nu ar îndeplini această condiție. Pe de altă parte, copiii doamnei Alokpa nu ar îndeplini nici ei condițiile prevăzute la articolul 6 alineatul (1) din Legea privind libera circulație. În plus, decizia respectivă arăta că îngrijirea medicală a acestor copii putea fi asigurată perfect în Franța și că doamna Alokpa nu îndeplinea nici condițiile impuse în ceea ce privește celelalte categorii de ședere prevăzute de legea amintită.

17 Doamna Alokpa a formulat, în nume propriu și în numele celor doi copii ai săi, o acțiune împotriva deciziei ministrului în fața tribunal administratif (Tribunalul Administrativ) (Luxemburg). Prin hotărârea din 21 septembrie 2011, această instanță a respins acțiunea respectivă ca nefondată. Prin cererea depusă la 31 octombrie 2011, doamna Alokpa a declarat apel împotriva acestei hotărâri la instanța de trimitere.

18 Această din urmă instanță arată că nu se contestă că copiii doamnei Alokpa nu au beneficiat niciodată de o viață de familie cu tatăl lor, care s-ar fi limitat la a le declara nașterea și la a le face posibilă eliberarea unor documente de identitate franceze. De asemenea, instanța menționată constată că doamna Alokpa și copiii săi au avut, în fapt, o viață de familie comună într-un centru de primire, după șederea prelungită a copiilor în maternitate, și că aceștia din urmă nu și-au exercitat propriu-zis dreptul la liberă circulație.

19 În acest context, Cour administrative (Curtea Administrativă) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarea întrebare preliminară:

„Articolul 20 TFUE, coroborat dacă este necesar cu articolele 20, 21, 24, 33 și 34 din Carta drepturilor fundamentale [a Uniunii Europene], unul sau mai multe dintre acestea privite separat sau împreună, trebuie interpretat în sensul că se opune ca un stat membru, pe de o parte, să refuze unui resortisant al unui stat terț, ai cărui copii de vârstă mică, cetățeni ai Uniunii, se află în întreținerea sa exclusivă, șederea în statul membru de reședință al acestora din urmă, în care locuiesc cu respectivul resortisant de la naștere, fără să fie cetățeni ai acestui stat, și, pe de altă parte, să refuze respectivului resortisant al unui stat terț un permis de ședere și, în continuare, un permis de muncă?

Astfel de decizii trebuie considerate ca fiind de natură să priveze respectivii copii, în țara lor de reședință în care [locuiesc] de la naștere, de beneficiul efectiv al esenței drepturilor corespunzătoare statutului de cetățean al Uniunii și în împrejurarea dată, în care celălalt ascendent direct al acestora, cu care nu au avut niciodată o viață de familie comună, locuiește în alt stat al Uniunii, al cărui resortisant este?”

Cu privire la întrebarea preliminară

20 Cu titlu introductiv, trebuie arătat că, deși instanța de trimitere și-a limitat întrebările la interpretarea articolului 20 TFUE, o asemenea împrejurare nu împiedică Curtea să îi furnizeze toate elementele de interpretare a dreptului Uniunii care pot fi utile pentru soluționarea cauzei cu care este sesizată, indiferent dacă această instanță s-a referit sau nu s-a referit la acestea în enunțul întrebărilor respective (a se vedea în acest sens Hotărârea din 5 mai 2011, McCarthy, C-434/09, Rep., p. I-3375, punctul 24 și jurisprudența citată).

21 Astfel, întrebarea adresată de instanța de trimitere trebuie înțeleasă ca vizând, în esență, aspectul dacă, într-o situație precum cea în discuție în litigiul principal, articolele 20 TFUE și 21 TFUE trebuie interpretate în sensul că se opun ca un stat membru să refuze unui resortisant al unei țări terțe un drept de ședere pe teritoriul său, în condițiile în care acest resortisant are în întreținerea sa exclusivă copii de vârstă mică, cetățeni ai Uniunii, care locuiesc cu el în acest stat membru de la nașterea lor, fără să aibă cetățenia respectivului stat membru și fără să își fi exercitat dreptul la liberă circulație.

22 În această privință, trebuie amintit că eventualele drepturi conferite resortisanților țărilor terțe prin dispozițiile dreptului Uniunii privind cetățenia Uniunii nu sunt drepturi proprii ale resortisanților menționați, ci drepturi derivate din exercitarea libertății de circulație de către un cetățean al Uniunii. Finalitatea și justificarea respectivelor drepturi derivate, în special dreptul de intrare și de ședere al membrilor familiei unui cetățean al Uniunii, se întemeiază pe constatarea că refuzul recunoașterii lor este de natură să aducă atingere libertății de circulație a cetățeanului respectiv, descurajându-l să își exercite drepturile de intrare și de ședere în statul membru gazdă (a se vedea în acest sens Hotărârea din 8 mai 2013, Ymeraga și Ymeraga-Tafarshiku, C-87/12, punctul 35 și jurisprudența citată).

23 De asemenea, trebuie subliniat că există situații caracterizate prin faptul că, deși sunt guvernate de reglementări care țin *a priori* de competența statelor membre, și anume reglementări care privesc dreptul de intrare și de ședere al resortisanților țărilor terțe în afara domeniului de aplicare al dispozițiilor dreptului derivat care, în anumite condiții, prevăd atribuirea unui astfel de drept, au totuși un raport intrinsec cu libertatea de circulație a unui cetățean al Uniunii, care se opune ca dreptul de intrare și de ședere să fie refuzat resortisanților menționați în statul membru în care are reședința cetățeanul respectiv pentru a nu se aduce atingere acestei libertăți (a se vedea Hotărârea Ymeraga și Ymeraga-Tafarshiku, citată anterior, punctul 37).

24 În speță, trebuie arătat, în primul rând, că doamna Alokpa nu poate fi considerată beneficiar al Directivei 2004/38, în sensul articolului 3 alineatul (1) din aceasta.

25 Astfel, din jurisprudența Curții reiese că respectiva calitate de membru de familie aflat „în întreținerea” cetățeanului Uniunii titular al dreptului de ședere rezultă dintr-o situație de fapt caracterizată prin împrejurarea că sprijinul material acordat membrului de familie este asigurat de titularul dreptului de ședere, astfel încât, atunci când survine situația opusă, și anume când titularul dreptului de ședere se află în întreținerea resortisantului unei țări terțe, acesta din urmă nu poate să invoce calitatea de ascendent aflat „în întreținere[a]” titularului menționat, în sensul Directivei 2004/38, pentru a beneficia de un drept de ședere în statul membru gazdă (Hotărârea din 8 noiembrie 2012, Iida, C-40/11, punctul 55).

26 În speță, titularii dreptului de ședere, și anume cei doi fii ai doamnei Alokpa, sunt cei care sunt în mod efectiv în întreținerea acesteia din urmă, astfel încât persoana interesată nu poate invoca calitatea de ascendent aflat în întreținerea lor, în sensul Directivei 2004/38.

27 Cu toate acestea, în cadrul unei situații asemănătoare cu cea în discuție în litigiul principal, în care un cetățean al Uniunii se născuse în statul membru gazdă și nu își exercitase dreptul la liberă circulație, Curtea a constatat că termenii „dispun” de resurse suficiente, care figurează într-o dispoziție analogă articolului 7 alineatul (1) litera (b) din Directiva 2004/38, trebuiau interpretați în sensul că este suficient ca cetățenii Uniunii să aibă la dispoziție astfel de resurse, fără ca această dispoziție să cuprindă nici cea mai mică cerință în ceea ce privește proveniența acestora, ele putând fi furnizate, printre altele, de resortisantul unui stat terț, părinte al cetățenilor de vârstă mică în cauză (a se vedea în acest sens, în ceea ce privește instrumentele dreptului Uniunii anterioare acestei directive, Hotărârea din 19 octombrie 2004, Zhu și Chen, C-200/02, Rec., p. I-9925, punctele 28 și 30).

28 În consecință, s-a constatat că refuzul de a permite unui părinte, resortisant al unui stat membru sau al unui stat terț, care are în mod efectiv în întreținere un cetățean al Uniunii minor, să locuiască împreună cu acest cetățean în statul membru gazdă ar lipsi de orice efect util dreptul de ședere al acestuia din urmă, dat fiind că, pentru un copil de vârstă mică, a beneficia de dreptul de ședere implică în mod necesar ca acest copil să aibă dreptul de a fi însoțit de persoana în a cărei întreținere efectivă se află și, prin urmare, ca această persoană să fie în măsură să aibă reședința împreună cu el în statul membru gazdă pe durata acestei ședere (a se vedea Hotărârile Zhu și Chen, punctul 45, precum și Iida, punctul 69, citate anterior).

29 Astfel, dacă articolul 21 TFUE și Directiva 2004/38 conferă un drept de ședere în statul membru gazdă resortisantului minor de vârstă mică al altui stat membru care îndeplinește condițiile prevăzute la articolul 7 alineatul (1) litera (b) din directiva menționată, aceleași dispoziții permit părintelui care asigură îngrijirea efectivă a acestui resortisant să locuiască împreună cu el în statul membru gazdă (a se vedea în acest sens Hotărârea Zhu și Chen, citată anterior, punctele 46 și 47).

30 În speță, revine instanței de trimitere sarcina de a verifica dacă copiii doamnei Alokpa îndeplinesc condițiile prevăzute la articolul 7 alineatul (1) din Directiva 2004/38 și beneficiază, prin urmare, de un drept de ședere în statul membru gazdă în temeiul articolului 21 TFUE. În special, această instanță trebuie să verifice dacă respectivii copii dispun, ei înșiși sau prin intermediul mamei lor, de resurse suficiente și de o asigurare de sănătate completă în sensul articolului 7 alineatul (1) litera (b) din Directiva 2004/38.

31 Dacă condițiile prevăzute la articolul 7 alineatul (1) din Directiva 2004/38 nu sunt îndeplinite, articolul 21 TFUE trebuie interpretat în sensul că nu se opune ca doamnei Alokpa să i se refuze dreptul de ședere pe teritoriul luxemburghez.

32 În ceea ce privește, în al doilea rând, articolul 20 TFUE, Curtea a constatat că există situații foarte speciale în care, în pofida faptului că dreptul derivat privind dreptul de ședere al resortisanților țărilor terțe nu este aplicabil și că cetățeanul Uniunii nu și-a exercitat libertatea de circulație, un drept de ședere nu poate, în mod excepțional, să fie refuzat unui resortisant al unei țări terțe, membru al familiei cetățeanului menționat, în caz contrar existând riscul de a nu respecta efectul util al cetățeniei Uniunii de care se bucură acest din urmă resortisant în cazul în care, drept consecință a unui astfel de refuz, acel cetățean ar fi obligat, în fond, să părăsească teritoriul Uniunii considerat în ansamblu, împiedicându-l astfel să beneficieze în mod efectiv de substanța drepturilor pe care le conferă statutul de cetățean al Uniunii (a se vedea Hotărârile Iida, punctul 71, precum și Ymeraga și Ymeraga-Tafarshiku, punctul 36, citate anterior).

33 Astfel, dacă instanța de trimitere constată că articolul 21 TFUE nu se opune ca doamnei Alokpa să i se refuze dreptul de ședere pe teritoriul luxemburghez, această instanță trebuie să verifice de asemenea dacă un astfel de drept de ședere nu îi poate fi totuși acordat în mod excepțional pentru a nu exista riscul de a nu respecta efectul util al cetățeniei Uniunii de care se bucură copiii persoanei interesate, dat fiind că, drept consecință a unui astfel de refuz, acești copii ar fi obligați, în fapt, să părăsească teritoriul Uniunii privit în ansamblul său, împiedicându-i astfel să beneficieze în mod efectiv de substanța drepturilor pe care le conferă respectivul statut.

34 În această privință, astfel cum a arătat avocatul general la punctele 55 și 56 din concluzii, doamna Alokpa, în calitatea sa de mamă a lui Jarel și a lui Eja Moudoulou și de persoană care asigură, singură, îngrijirea efectivă a copiilor de la nașterea lor, ar putea beneficia de un drept derivat de a-i însoți și de a locui cu aceștia pe teritoriul francez.

35 În consecință, în principiu, refuzul autorităților luxemburgheze de a-i acorda doamnei Alokpa dreptul de ședere nu poate avea drept consecință obligarea copiilor ei să părăsească teritoriul Uniunii privit în ansamblul său. Revine însă instanței de trimitere sarcina de a verifica dacă, în lumina tuturor împrejurărilor din litigiul principal, această situație se regăsește într-adevăr în speță.

36 Având în vedere ansamblul considerațiilor de mai sus, trebuie să se răspundă la întrebarea adresată că, într-o situație precum cea în discuție în litigiul principal, articolele 20 TFUE și 21 TFUE trebuie interpretate în sensul că nu se opun ca un stat membru să refuze unui resortisant al unei țări terțe dreptul de ședere pe teritoriul său, în condițiile în care acest resortisant are în îngrijirea sa exclusivă copii de vârstă mică, cetățeni ai Uniunii, care locuiesc cu acesta în statul membru respectiv de la nașterea lor, fără să aibă cetățenia acestui stat membru și fără să își fi exercitat dreptul la liberă circulație, cu condiția ca acești cetățeni ai Uniunii să nu îndeplinească cerințele prevăzute de Directiva

2004/38 sau ca un astfel de refuz să nu îi priveze pe respectivii cetățeni de beneficiul efectiv al substanței drepturilor conferite de statutul de cetățean al Uniunii, ceea ce revine instanței de trimitere să verifice.

Cu privire la cheltuielile de judecată

37 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a doua) declară:

Într-o situație precum cea în discuție în litigiul principal, articolele 20 și 21 TFUE trebuie interpretate în sensul că nu se opun ca un stat membru să refuze unui resortisant al unei țări terțe dreptul de ședere pe teritoriul său, în condițiile în care acest resortisant are în îngrijirea sa exclusivă copii de vârstă mică, cetățeni ai Uniunii, care locuiesc cu acesta în statul membru respectiv de la nașterea lor, fără să aibă cetățenia acestui stat membru și fără să își fi exercitat dreptul la liberă circulație, cu condiția ca acești cetățeni ai Uniunii să nu îndeplinească cerințele prevăzute de 2004/38/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 29 aprilie 2004 privind dreptul la liberă circulație și ședere pe teritoriul statelor membre pentru cetățenii Uniunii și membrii familiilor acestora, de modificare a Regulamentului (CEE) nr. 1612/68 și de abrogare a Directivelor 64/221/CEE, 68/360/CEE, 72/194/CEE, 73/148/CEE, 75/34/CEE, 75/35/CEE, 90/364/CEE, 90/365/CEE și 93/96/CEE sau ca un astfel de refuz să nu îi priveze pe respectivii cetățeni de beneficiul efectiv al substanței drepturilor conferite de statutul de cetățean al Uniunii, ceea ce revine instanței de trimitere să verifice.

Semnături